

Kolonialisme en Aziatische dwangarbeid in Suriname

Inleiding

Op woensdag 29 mei organiseren het Collectief Contractarbeid en minister Dijkgraaf van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, en coördinerend minister van het Herdenkingsjaar Slavernijverleden een conferentie met als titel "Contractarbeid uit de Schaduw". De titel is treffend. De overheid erkent dat het tijd is geworden om een vergeten onderdeel van het Nederlands kolonialisme - Aziatische contractarbeid - uit de schaduw te halen en in de spotlight van de maatschappelijke discussie over het Nederlands koloniaal verleden te plaatsen.

De uitnodiging licht dit toe: *"Contractarbeid vormt een onlosmakelijk, maar tegelijkertijd onderbelicht onderdeel van onze Nederlandse koloniale geschiedenis. Zowel binnen de betrokken Chinese, Javaanse en de Hindostaanse gemeenschappen als in de bredere samenleving wordt er te weinig over gesproken. In dit Herdenkingsjaar Slavernijverleden is het belangrijk ruimte te maken voor dit perspectief. Tijdens de conferentie Contractarbeid uit de Schaduw gaan we daarom met elkaar het gesprek aan om concrete (beleids)stappen te formuleren en de levens van contractarbeiders uit de schaduw te halen."*

Dit is een grote stap voorwaarts voor de gemeenschappen van de nazaten van de slachtoffers van Aziatische dwangcontractarbeid in Suriname. De overheid is bereid om beleid te maken op dit onderwerp, waar het vroeger geen aandacht had voor dit thema.

De maatschappelijke discussie

Op 11 april 2024 hebben vier mensen uit de Hindostaanse gemeenschap (Radjinder Bhagwanbali, pandit Narain Mathura, Robby Roeplall en Henna Mathura-Dewkinandan) een artikel gepubliceerd, waarin ze de Nederlandse koning Willem-Alexander vragen om publiekelijk zijn excuses aan te bieden aan de nazaten van de Hindoestaanse contractarbeiders die tot koelie zijn gemaakt. Op 24 maart hadden ze een brief aan de koning geschreven met dit verzoek. Van de koning, als vertegenwoordiger van het Nederlandse volk, wordt gevraagd om bij de herdenking van de 151^e Hindostaanse immigratie op 5 juni 2024, excuses aan te bieden. De reden hiervoor is als volgt: *"Onder het oog van de Nederlandse vorst (Willem III) werden Hindoestaanse arbeiders sluw gerekruteerd, bedrogen en gedwongen tot een leven van uitbuiting, systematische martelingen, misbruik en zelfs moord op de plantages in Suriname. De verantwoordelijkheid voor deze wreedheden ligt rechtstreeks bij de Nederlandse autoriteiten, die actief hebben bijgedragen aan de oprichting en handhaving van dit weezinwekkende systeem. Het was een systeem dat economische belangen diende ten koste van menselijkheid en waardigheid."*¹

Ze spreken van contractarbeid als "een substituuat van slavernij". Ze vragen niet om herstelbetalingen, maar gewoon om excuses.

In reactie op deze brief stelt Chan Choenni dat de vraag om excuses ongepast is. Choenni neemt aanstoot aan hun redenering. Contractarbeid was geen substituuat slavernij. Er is geen reden om excuses te vragen, want de contractarbeiders hadden het relatief goed.²

Ook Hans Ramsoedh noemt de oproep misplaatst, want contractarbeid was geen substituuat slavernij.³

Slavernij en contractarbeid

Om slavernij en contractarbeid te begrijpen is het van belang om een heldere definitie van kolonialisme te hebben. Ik definieer kolonialisme als een geheel van economische, sociale, politieke en culturele instituties waarmee koloniserende mogendheden hun

koloniën hebben uitgebuit en onderdrukt. De basis van kolonialisme in het Caraïbisch gebied was het economisch systeem: in het begin mijnbouw (goud en zilver) en later vooral plantage landbouw. De plantage landbouw was er op gericht om agrarische producten te verbouwen met verschillende vormen van dwangarbeid (slavernij, contractarbeid), deze naar Europa te verschepen om te worden verwerkt in de verwerkingsindustrie en als massa consumptieproducten te verkopen.

De sociale instituties organiseren sociale verhoudingen op basis van inferioriteit en superioriteit. Dat fundament is gebaseerd op ras en etniciteit.

De politieke instituties van kolonialisme waren gebaseerd op de schending van mensenrechten: uitbuiting, onderdrukking, geweld, verbod van basisrechten zoals de recht op leven, vrijheid van meningsuiting en organisatie.

De culturele instituties van kennisproductie waren gericht op het rechtvaardigen van het systeem van racisme en kolonialisme.

De basis van het hele systeem was de economie.

In de arbeidsverhoudingen werden verschillende vormen van dwangarbeid toegepast. De eerste vorm van dwangarbeid was het tot slaaf maken van de Inheemse bevolking of ze in een feodale systeem (encomienda) onder te brengen. Dit heeft geleid tot genocide, waardoor een continent dat vroeger uitsluitend door Inheemsen werd bewoond, nu amper leden van deze groep telt. De demograaf D. Stannard schat dat binnen enkele generaties 95% van de Inheemse bevolking van Abya Yala (de Inheemse naam voor de America's) was uitgemoord. Hij schatte de totale bevolking voor de invasie van de Spanjaarden op 75-145 miljoen.⁴

De tweede vorm van dwangarbeid was Europese contractarbeid. Die kwam in verschillende vormen voor: weeskinderen, mensen uit gevangnissen en paupers die al dan niet via een contract gedwongen werden om in de koloniën te werken. Dat kwam vooral in Noord Abya Yala voor.

De derde vorm was de Europese trans-Atlantische slavernij. Die was gebaseerd op de systematische kidnapping van vrije mensen in Afrika. Deze vorm van slavernij is sinds 1650 goed van de grond gekomen.

De vierde vorm was dwangcontractarbeid van de vrijgemaakten. Tussen 1863 en 1873 waren de Afro-Surinamers geen bezit meer van de planters. Maar ze waren verplicht om nog tien jaar op de plantages te blijven werken met dwangcontracten die het model zouden vormen voor de Aziatische dwangcontracten. Ze werden onder toezicht van de staat gesteld. Maar ze waren wel verplicht om voor de planters te werken. Daarom werd het systeem in de officiële stukken "Staatstoezicht" en "poenale sanctie" genoemd. De poenale sanctie hield in dat voor contractbreuk geen civielrechtelijke, maar strafrechtelijke bepalingen van kracht waren. Arbeiders werden in de gevangenis gegooid als ze zich niet aan het arbeidscontract hielden (luiheid, verzuim, desertie). Anton de Kom noemde de contracten van het Staatstoezicht "koeliecontracten" om het verband met Aziatische dwangcontractarbeid te leggen.

De vijfde vorm was Aziatische dwangcontractarbeid.

Laten we de verschillen en overeenkomsten tussen slavernij en Aziatische dwangcontractarbeid op een rijtje zetten.

De verschillen zijn:

1. Het gebruik van geweld bij de werving: gebaseerd op kidnapping bij slavernij versus bedrog en misleiding bij contractarbeid.
2. De duur van het bestaan van het systeem: 300 jaar versus 91 jaar.
3. De juridische positie: de mens als eigendom van de meester versus de koop van arbeidskracht (niet de mens) gedurende een vaste periode (5 jaar).
4. De mogelijkheid tot terugkeer: niet aanwezig versus wel aanwezig.
5. De status van het gezin: kon uit elkaar worden gehaald versus mocht niet uit elkaar worden gehaald.
6. De vergoeding voor arbeid: voedselverstrekking versus geldelijke betaling.
7. De persoon die straft in het strafsysteem: de meester straft versus de overheid straft. Lijfstraffen kwamen in beide systemen voor.
8. De aanklacht tegen de meester: niet mogelijk versus wel mogelijk.
9. De rechtspositie: geen rechten versus rechten vastgelegd in een contract.

10. Vrije dagen: geen versus wel vrije dagen.
11. Behoud van de eigen taal en cultuur: niet versus wel.
12. Positie van kinderen: konden worden ingezet in het arbeidsproces als de meester dat wilde versus inzet vanaf 10 jaar.
13. Het aantal doden op slavenschepen: vele malen hoger versus minder hoog.
14. Behandeling tijdens de reis: grote mate van dwang en controle versus lichte mate van dwang en controle.
15. De wijze van voortzetting: slavernij ging over van ouders op kinderen, contractarbeid niet.

De overeenkomsten zijn:

1. De doelstelling van het economisch systeem tijdens slavernij en contractarbeid: maximale winst behalen tegen de laagste arbeidskosten.
2. Ideologische rechtvaardiging: racisme.
3. Het gebruik van premiejagers om arbeidskrachten te kidnappen of te misleiden.
4. De mogelijkheid om te ontsnappen uit het arbeidssysteem: was beperkt.
5. Huisvesting: dezelfde barakken.
6. Medische zorg: gericht op maximale arbeidsprestaties.
7. Taakwerk: werkindeling op basis van taken.
8. Organisatie van het werk: in ploegen.
9. Dagindeling: hetzelfde dagritme.
10. Rechtsbedeling: klassenjustitie.
11. Disciplineringsvormen: verschillende vormen van disciplineringsvormen inclusief lijfstraffen.
12. Gevangenissen: zelfde instituties.
13. Verzet: individueel en collectief, passief en actief inclusief desertie.
14. De seksuele uitbuiting van vrouwen.
15. De beperking van de bewegingsvrijheid: het gebruik van pasjes om de plantage te kunnen verlaten.
16. De aanvoer van arbeidskrachten moest aanhoudend zijn: er stierven meer Afrikanen dan er aangevoerd werden; de meeste Aziaten vertrokken na de contractperiode van vijf jaar van de plantages. Er stierven relatief veel Aziaten tijdens dwangcontractarbeid.

Slavernij en contractarbeid waren beiden vormen van dwangarbeid die hetzelfde doel hadden: maximale winst voor de eigenaren van de plantages. Slavernij werd vervangen (gesubstitueerd) door een ander systeem van dwangarbeid om hetzelfde doel te bereiken.

Waarom is slavernij afgeschaft en contractarbeid ingevoerd?

Nederland kende amper een abolitionistische beweging van betekenis in vergelijking met Engeland. Het is daarom niet mogelijk om een morele druk te vinden in de Nederlandse samenleving van de negentiende eeuw die zou moeten leiden tot de afschaffing van de slavernij. Er was een economisch motief om slavernij af te schaffen in 1863: slavernij was economisch gezien onrendabel geworden. Verschillende factoren hebben hieraan bijgedragen.

Het verlies van de Britse koloniën in Noord Amerika door de Amerikaanse Onafhankelijkheidsoorlog leidde tot een verschuiving van Brits kapitaal naar India waar ze o.a. suiker gingen verbouwen die concurreerde met West Indische suiker. In het Caraïbisch gebied was Frankrijk een sterke concurrent van Engeland met haar suikerkolonie van Haïti. De stopzetting van de slavenhandel zou de belangrijke Franse concurrent onder druk zetten.

De overwinning van de Haïtiaanse revolutie van 1791-1804 en de vele opstanden uit de achttiende en begin negentiende eeuw legden een druk op de Europeanen om de handel in totslaafgemaakten en het systeem van slavernij af te schaffen. In 1807 schaft Engeland de slavenhandel af. Engelse schepen voeren patrouilles uit om slavenschepen te arresteren.

Dat had grote gevolgen voor het systeem van slavernij. In het Caraïbisch gebied stierven er meer totslaafgemaakten dan er geboren werden. Er moesten verbeteringen worden aangebracht in de levensomstandigheden van de totslaafgemaakten, maar dat kostte geld. Er werden berekeningen gemaakt in de Britse koloniën die aantoonde dat een vrije arbeider driemaal productiever was dan een totslaafgemaakte. Het onderhoud van een totslaafgemaakte was duurder dan het loon dat aan een vrije arbeider betaald zou worden. Het probleem was: waar vind je vrije mensen die plantage-arbeid willen verrichten op de suiker- of katoenvelden? Die waren er niet. Dus moest er een ander systeem van onvrije arbeid worden ingevoerd waarin mensen niet tot slaaf gemaakt werden, maar ook niet vrij waren. Dat systeem was dwangcontractarbeid.

Op 29 november 1853 stelde de Nederlandse regering een commissie onder voorzitterschap van de ex-minister van Koloniën J.C. Baud om te onderzoeken waarom, of en hoe de slavernij zou moeten worden afgeschaft. Op basis van statistieken van het ministerie van Koloniën zag Baud dat de slavenbevolking sterk terugliep, van 42.272 personen in 1833 tot 34.773 in 1841. Dat is een gemiddelde daling van ruim 2% per jaar. Hij concludeerde: *"De emancipatie is een maatregel van materiële noodzakelijkheid, zonder welke Suriname onmisbaar te gronde gaat, door het wegsterven zijner landbouwers. Met de emancipatie zal Suriname wel minder opleveren dan thans, maar zal voor algeheele vernietiging behoed blijven. Kortom, voor Suriname schijnt de emancipatie het eenig middel van behoud."*⁵

Emancipatie betekende de opheffing van het wettelijk systeem van slavernij. Als de slavernij niet zou worden afgeschaft, zou de plantagelandbouw geen arbeidskrachten meer hebben en zou de ooit winstgevende kolonie economisch geen bestaansrecht meer zou hebben. Er moest een vervanging, een substituut, worden gevonden voor het systeem van slavernij.

Bij de voorbereiding van de afschaffing van de slavernij formuleerde de regering drie voorwaarden waaraan moest worden voldaan:

1. De emancipatie moest door de staat geleid worden.
2. De planters moesten gecompenseerd worden voor hun verlies aan eigendom.
3. Een nieuw systeem van dwangarbeid moest worden opgezet: contractarbeid.

De Commissie Baud had een basisprincipe voorgesteld: *"Geen Emancipatie van staatswege zonder voorafgaande schadeloosstelling aan de slavenhouders."*⁶ De commissie had voorgesteld dat de vrijgemaakten zelf moesten opdraaien *"voor de kosten van hun vrijmaking en die zoveel mogelijk terugbetalen aan de staat."* Maar dit bleek niet haalbaar, dus kwam de regering met het voorstel dat de staat dit zou moeten doen uit de winsten van de uitbuiting van Indonesië (die waren geormerkt in het overheidsbudget als zijnde afkomstig uit Oostindië, de Oostindische baten). Zonder de uitbuiting van Indonesië zou de slavernij in Suriname niet afgeschaft kunnen worden.

Vrije arbeid was geen alternatief voor slavernij. Na de afschaffing van slavernij werd al snel duidelijk dat de vrijgemaakten liever zelf een bestaan wilden opbouwen dan op een plantage te gaan werken. De weinigen die besloten om toch te blijven werken, konden ieder moment weer vertrekken als ze er geen zin in hadden. Dat legde een enorme druk op de hoogte van de lonen. Slavenarbeid was duur, maar vrije arbeid ook. Er moest een substituut gevonden worden voor slavenarbeid en die werd gevonden in dwangcontractarbeid. Hierboven zijn de overeenkomsten met tussen de twee vormen van dwangarbeid (slavernij en dwangcontractarbeid) aangegeven.

Om het substituut systeem voor slavernij op te zetten was tijd nodig. De regering had hiervoor tien jaar uitgetrokken, van 1863-1873. Slavernij kon niet direct worden afgeschaft, betoogde de commissie Baud. Het substituut dat direct na de afschaffing van de slavernij werd ingezet was dwangcontractarbeid voor Afro Suriname: Staatstoezicht en poenale sanctie.

Omdat de totslaafgemaakten volgens de commissie op een lage trede stonden op de trap van beschaving en zedelijkheid, diende de staat een beschavingsmissie uit te voeren in het belang van godsdienst (Christendom), beschaving en welzijn. Zelfs diegenen die christen genoemd konden worden, maakten zich schuldig aan 'veelwijverij en

veelmannerij'. Aan de geëmancipeerde werd voorts de verplichting opgelegd tot arbeid. Dit kon door het meesterschap van de planters te vervangen door het gezag van de staat.

De beschuldiging van veelwijverij en zedelijk verval was komisch gegeven het gedrag van Koning Willem III die verantwoordelijk wordt gehouden voor de afschaffing van de slavernij. Hij was het toonbeeld van onzedelijkheid. Biograaf De Iongh schreef over deze koning: *"Hij was al jong berucht om de uitbundige wijze waarop hij zijn vleselijke lusten bevredigde. Daardoor kreeg hij de bijnaam Koning Gorilla. Koning Gorilla maakt zich schuldig aan drankmisbruik, gewelddadigheden, openlijk bordeelbezoek, scheldpartijen en beledigingen in het openbaar."*⁷

Hoe functioneerde het systeem van Aziatische dwangarbeid?

De Aziatische dwangcontractarbeiders werden aangevoerd uit China, Indonesië en India. De aanvoer begon tien jaar voor de afschaffing van de slavernij met de werving van Chinezen. Tussen 1853 en 1873 werden 2.630 Chinezen gehaald uit Java (13%), de voormalige Portugese kolonie Macao (19%) en Hongkong (69%). Niet alle Chinezen kwamen uit China.

Tussen 1863 en 1873 werden ongeveer 2.500 mensen (Afrikanen en Hindostanen) uit het Caraïbisch gebied (Guyana, Trinidad en andere Caraïbische eilanden) naar Suriname gebracht om als contractarbeiders te werken op de plantages. Hindostanen waren voor 1873 in het Caraïbisch gebied aangekomen omdat ze na de afschaffing van slavernij in de Britse koloniën in 1834 als dwangcontractarbeiders uit India werden gehaald om op de Engelse plantages te werken.

Tussen 1873 en 1916 werden 34.304 Hindostanen uit India naar Suriname gebracht om als dwangcontractarbeiders te werken. Tussen 1890 en 1939 werden 32.988 Javanen uit Indonesië naar Suriname gebracht.

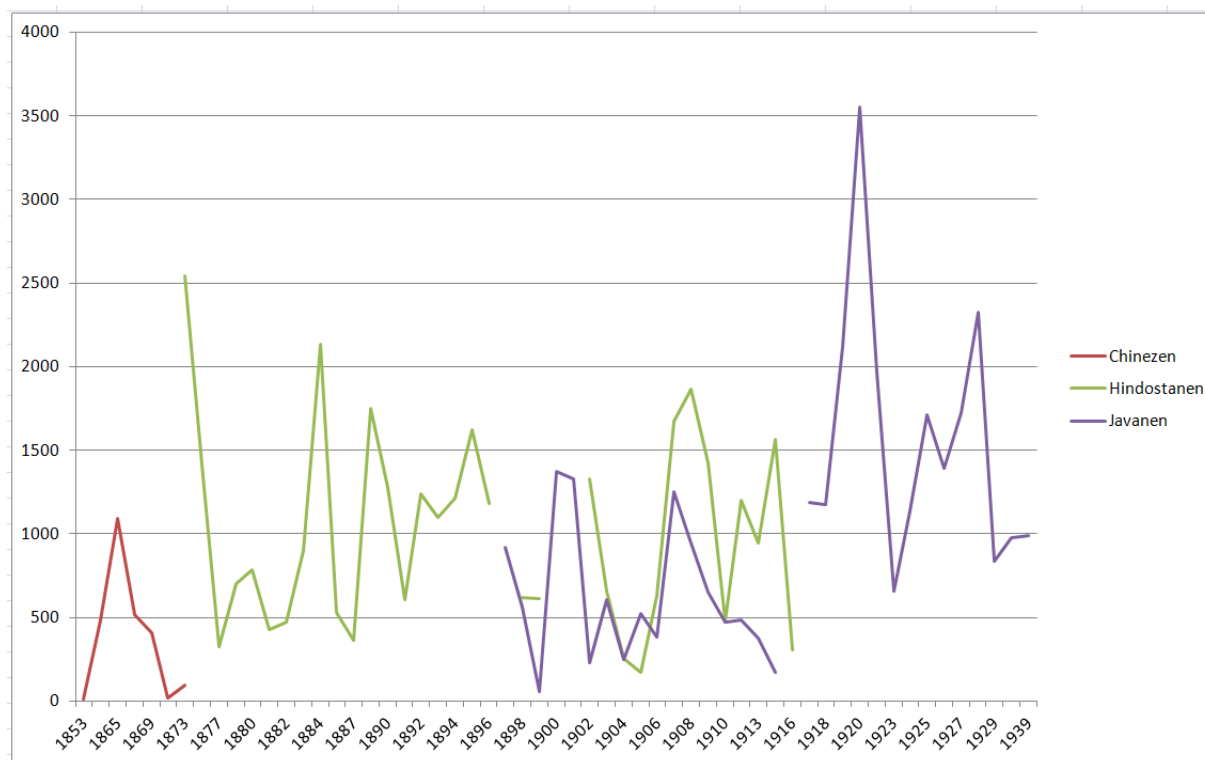
Tabel 1 geeft de aanvoer van Aziatische contractarbeiders aan uit Azië. De Afrikaanse en Hindostaanse contractarbeiders uit het Caraïbisch gebied zijn hier niet in opgenomen.

Tabel 1: aanvoer van Aziatische contractarbeiders per jaar

Jaar	Chinezen	Hindostanen	Javanen	Totaal
1853	14			14
1858	487			487
1865	1.093			1.093
1868	516			516
1869	405			405
1872	21			21
1873	94	2.541		2.635
1874		1.413		1.413
1877		327		327
1878		700		700
1880		785		785
1881		428		428
1882		471		471
1883		902		902
1884		2.134		2.134
1885		532		532
1887		360		360
1889		1.747		1.747

1890		1.275	94	1.369
1891		608		608
1892		1.240		1.240
1893		1.097		1.097
1894		1.211	556	1.767
1895		1.623		1.623
1896		1.181		1.181
1897			918	918
1898		616	560	1.176
1899		615	55	670
1900			1.375	1.375
1901			1.326	1.326
1902		1.331	231	1.562
1903		654	608	1.262
1904		253	247	500
1905		173	526	699
1906		632	384	1.016
1907		1.674	1.250	2.924
1908		1.866	944	2.810
1909		1.424	648	2.072
1910		476	471	947
1912		1.200	487	1.687
1913		945	378	1.323
1914		1.567	173	1.740
1916		303		303
1917			1.187	1.187
1918			1.174	1.174
1919			2.123	2.123
1920			3.553	3.553
1922			1.970	1.970
1923			657	657
1924			1.135	1.135
1925			1.713	1.713
1926			1.394	1.394
1927			1.724	1.724
1928			2.323	2.323
1929			837	837
1930			977	977
1939			990	990
Totaal	2.630	34.304	32.988	69.922

Grafiek 1 is een grafische weergave van tabel 1.

Het systeem van dwangcontractarbeid heeft van 1853 tot en met 1944 geduurd (91 jaar). Het laatste schip met Javaanse dwangcontractarbeiders was in 1939 aangekomen.

In 86 jaar tijd zijn er bijna 70.000 Aziatische contractarbeiders gehaald naar Suriname. Dat is een gemiddelde van 1.227 per jaar. Bij de afschaffing van de slavernij in 1863 werden 33.612 totslaafgemaakten bij wet vrijgemaakt. Daaronder waren mannen en vrouwen onder 15 en boven 60 jaar. Ongeveer de helft (16.000) was in de productieve leeftijd.

De meest uitgebreide studies over het functioneren van dwangcontractarbeiders vinden we bij Hindostanen. Over het systeem van Chinese en Javaanse dwangcontractarbeid is er relatief minder onderzoek gedaan.

Het meest uitgebreide onderzoek op basis van primaire archiefbronnen is gedaan door Radjinder Bhagwanbali. In vier studies heeft hij de belangrijkste aspecten van het systeem beschreven en geanalyseerd.⁸ De hierboven genoemde punten van overeenkomsten tussen de twee systemen van onvrij arbeid zijn daarin in details uitgewerkt. Daaruit blijkt helder dat het systeem van contractarbeid een systeem was van onvrije arbeid dat is ingevoerd om het systeem van slavernij te vervangen (te substitueren).

Dat is niet verwonderlijk. Tijdens de periode van dwangcontractarbeid werd in officiële en onofficiële stukken, zoals de media, gesproken onvrije arbeid als het om contractarbeid ging. Het is niet iets dat door Bhagwanbali verzonnen is. Dat was de normale aanduiding in die tijd voor Aziatische contractarbeiders. Er werd gesproken over vrije en onvrije arbeid, waarbij onvrije arbeid de contractarbeiders waren en vrije arbeiders de loonarbeiders die geen dwangcontracten hadden.

Het meest opmerkelijke aspect van dit systeem komt tot uitdrukking in de sterftcijfers. Plantagelandbouw tijdens slavernij eiste al veel doden. De totslaafgemaakte bevolking daalde met 2% per jaar tussen 1833 en 1842. De harde werkomstandigheden en de slechte levensomstandigheden eisten hun tol. Op basis van archiefgegevens heeft Bhagwanbali het aantal overleden Hindostanen per jaar bij elkaar gebracht. De resultaten zijn verbijsterend. Tijdens contractarbeid is 16% van het totaal aantal Hindostaanse contractarbeiders gestorven, niet door verdrinken of ouderdom, maar door uitputting. Het jaarlijkse sterftcijfers onder Hindostanen was gemiddeld 4%, tweemaal zo hoog als het sterftcijfers onder de totslaafgemaakten tussen 1833 en 1842.

Dat is niet zo verwonderlijk, omdat de werk- en levensomstandigheden op de plantages niet waren veranderd. De Hindostanen waren niet geboren in Suriname en kwamen ook nog eens in een compleet nieuw systeem terecht. Wat wel verwonderlijk is dat het bij Hindostanen ging om jonge mensen met een gemiddelde leeftijd van 21 jaar, die in India medisch goedgekeurd waren toen ze hun land verlieten. Het is een indicatie van hoe het levensbedreigend het systeem was.

Tabel 2: Aantal Hindostaanse dwangcontractarbeiders aangekomen en overleden per jaar

- (1): aangekomen
- (2): gestorven aan het eind van het jaar
- (3): aantal dwangcontractarbeiders aan het eind van het jaar:
- (4): sterftepercentage per jaar gebaseerd op aantal levenden aan het eind van het jaar.

Berekening sterftepercentage:

- 1873: aantal gestorven aan het eind van het jaar gedeeld door het aantal aangekomen.
Vb: $145 / (2.541 - 145) = 6\%$
- 1874-1878: aantal gestorven aan het eind van het jaar gedeeld door (aantal overlevenden aan het eind van het vorig jaar plus aantal aangekomen in dit jaar minus aantal gestorven in dit jaar).
Vb 1874: $757 / (2.396 + 1.413 - 757) = 25\%$
Vb 1875: $214 / (3.052 + 0 - 214) = 8\%$
- Vanaf 1879: aantal gestorven aan het eind van het jaar gedeeld door (aantal overlevenden aan het eind van het vorig jaar plus aantal aangekomen in dit jaar minus aantal gestorven in dit jaar minus de vrijgekomen dwangcontractarbeiders van vijf jaar geleden). De hercontracten hebben we buiten beschouwing gelaten, omdat we daarvan geen jaarlijkse cijfers hebben, maar die waren over het algemeen gering.
Vb. 1879: $429 / (1.145 + 0 - 60 - (2.541 - 145)) = 6\%$

jaar	(1)	(2)	(3)	(4)
1873	2.541	145	2.396	6%
1874	1.413	757	3.052	25%
1875	0	214	2.838	8%
1876	0	119	2.719	4%
1877	327	121	2.925	4%
1878	700	84	3.541	2%
1879	0	60	1.085	6%
1880	785	59	1.155	5%
1881	428	130	1.667	8%
1882	471	126	2.131	6%
1883	902	145	2.682	5%
1884	2.134	184	4.016	5%
1885	532	164	4.444	4%
1886	0	130	3.588	4%
1887	360	107	3.543	3%
1888	0	91	3.107	3%
1889	1.747	67	4.030	2%
1890	1.275	91	3.264	3%
1891	608	186	3.318	6%
1892	1.240	171	4.517	4%

jaar	(1)	(2)	(3)	(4)
1893	1.097	163	5.198	3%
1894	1.211	173	6.327	3%
1895	1.623	142	6.128	2%
1896	1.181	163	5.962	3%
1897	0	165	5.375	3%
1898	616	123	4.799	3%
1899	615	78	4.402	2%
1900	0	75	3.289	2%
1901	0	46	1.762	3%
1902	1.331	108	1.967	5%
1903	654	91	2.695	3%
1904	253	46	2.409	2%
1905	173	43	2.002	2%
1906	632	38	2.671	1%
1907	1.674	75	4.316	2%
1908	1.866	112	4.847	2%
1909	1.424	152	5.556	3%
1910	476	139	5.686	2%
1911	0	126	5.430	2%
1912	1.200	104	5.932	2%
1913	945	96	5.182	2%
1914	1.567	91	4.904	2%
1915	0	38	3.594	1%
1916	303	52	3.508	1%
Totaal	34.304	5.590		16%

In zijn kritiek op Bhagwanbali begaat Choenni een grote blunder. Hij schrijft: *"Bhagwanbali doet aan geschiedvervalsing. Hij doet voorkomen alsof ruim 5.000 personen allen tijdens de contractperiode door uitputting/mishandeling zijn overleden. Dit is onjuist. De contractperiode duurde 47 jaar (1873-1920). Dat is een lange periode, waarbij velen gewoon door ouderdom zijn gestorven: ook verdrinking, ziekten etc. De gemiddelde levensverwachting was bovendien toen ook veel lager."*⁹

Choenni kent de feiten niet. In de contractperiode bestond de Hindostaanse gemeenschap uit dwangcontractarbeiders (mensen met een vijfjarig contract) en vrije arbeiders (Hindostanen die in Suriname bleven wonen na het einde van hun contract). De sterftecijfers zijn cijfers van gestorven contractarbeiders, niet van alle Hindostanen. Het gaat om mensen die onder contract stonden.

In 1873 kwamen 2.541 Hindostanen van gemiddeld 21 jaar in Suriname. In dat jaar stierven 145 van hen, niet als gevolg van ouderdom of verdrinking, maar door uitputting, ondervoeding en slechte medische en arbeidsomstandigheden. In 1874 kwamen 1.413 Hindostanen van gemiddeld 21 jaar aan. In dat jaar stierven 757 Hindostanen. Dat zijn de mensen die in 1873 en 1874 zijn aangekomen. In 1875 kwamen geen contractarbeiders aan, maar er stierven wel 214 mensen uit de populatie van contractarbeiders. Na 5 juni 1878 waren de 2.541 contractarbeiders vrij van hun contract. De sterftecijfers van 1878 hebben geen betrekking op die vrije mensen, maar op de mensen die onder contract waren. Choenni kent de feiten niet.

Antikoloniaal verzet

Dwangcontractarbeid leidde tot verzet. Verzet was er sinds de Chinezen. In 1858 gingen de Chinezen in staking op plantage Montsort. De arrestatie van de leiders maakte daar een einde aan. In hetzelfde jaar kwamen de Chinezen op plantage De Resolutie in opstand. Militairen werden ingezet om de opstand neer te slaan. Tussen 1874-1877 waren er gevallen van brandstichting op de plantages Alliance, Resolutie, and Waterloo door Chinezen en arbeiders uit Barbados.

Bhagwanbali heeft 40 gevallen van verzet gedocumenteerd, waarbij militaire en politie werden ingezet om het verzet te breken. In 1884 werden daarbij 7 mensen, waaronder een jonge vrouw Janey, Tetary, vermoord. In 1902 werd een opstand van Hindostanen en Javanen op plantage Mariënburg in bloed gesmoord; 24 mensen werden daarbij vermoord.

Er waren verschillende vormen van verzet: stakingen, demonstraties, brandstichting, sabotage en zelfs zelfmoord als vorm van verzet. Een bijzondere vorm van verzet was desertie: het verlaten van de plantage zonder toestemming van de planter en dus zonder een pas. Hierop stond gevangenisstraf. Tijdens slavernij waren er twee vormen van desertie: marronage waarbij de totslaafgemaakte naar het oerwoud vluchtte om zich aan te sluiten bij marrongemeenschappen en zogenaamde schuilders. De schuilders hielden zich schuil in de buurt van de plantages en onttrokken zich daardoor aan het dwangregime van de planter. Sommige Hindostanen, vooral in het district Nickerie, trokken naar Guyana. Desertie kwam voor onder Chinezen, Hindostanen en Javanen. Een andere vorm van verzet was organisatievorming. De laatste aanvoer van Chinese dwangcontractarbeid was in 1873, van Hindostanen in 1916 en van Javanen in 1930 (in 1939 was er nog een allerlaatste schip gekomen). Na hun contractperiode vormden de in Suriname gebleven Aziaten belangenbehartigingsorganisaties. In 1910 werd de Surinaamse Immigranten Vereeniging opgericht, aanvankelijk als een gezamenlijk initiatief van Hindostanen en Javanen, maar het werd snel door conservatieve Hindostanen gedomineerd. Een links geïntereerd alternatief werd een jaar later gevormd in de Surinaamsche Brits-Indiërs-Bond Iktiyar aur Hak (vrijheid en gerechtigheid) met de sociaal-democratische activist Grace Schneiders-Howard als beschermvrouw. De Bond, die pleitte voor de verbetering van de positie van de immigranten, werd door de koloniale autoriteit als staatsgevaarlijk beschouwd. Javanen richtten in 1918 hun eigen bond op "Tjintoko Muljo" (ellendig, maar eervol), die ook streed voor beter lonen en verbetering van de arbeidspositie.

In Indonesië groeide een sterke anti-koloniale beweging onder leiding van de Communistische Partij van Indonesië, die in de eerste helft van de twintigste eeuw tot de grootste en sterkste communistische partijen van de wereld behoorde. De CPI streed voor onafhankelijkheid van Nederland. Ze had aanhangers in Suriname, die door de inlichtingendienst werden gevolgd. Eén daarvan was een jonge vrouw, Bok Sark, die geheime ontmoetingen tussen Javanen en Hindostanen bijwoonde.

In de jaren dertig traden Aziaten en Afro-Surinamers samen op tegen het Nederlands kolonialisme. Kleine vakbonden kwamen op die geïnspireerd waren door socialisme. In 1917 had de Russische revolutie plaatsgevonden die op veel sympathie kon rekenen van onderdrukte klassen in de wereld. De economische crisis leidde tot veel armoede en honger. In oktober 1931 vond de hongeroproer plaats in Suriname: de rode oktober. Afro-Surinamers en Aziaten trokken door Paramaribo en daarbuiten in demonstraties tegen de koloniale overheid. Politie en militairen werden ingezet om de opstand neer te slaan.

Twee jaar later, in februari 1933, vond een nieuwe opstand plaats die verbonden is met de naam van Anton de Kom. De Kom was in 1920 naar Nederland vertrokken, waar hij terecht kwam in socialistische kringen. Hij ontwikkelde zich tot een gepassioneerde schrijver over slavernij en kolonialisme. In 1934 werd zijn boek *Wij Slaven van Suriname* gepubliceerd, dat de eerste anti-koloniale geschiedschrijving van Suriname zou worden. In december 1932 keerde hij terug naar Suriname om zijn zieke moeder te bezoeken. Toen hij op 4 januari 1933 aankwam, was ze al overleden.

De Kom had zich in Nederland voorgenomen om een nationale bevrijdingsorganisatie voor Suriname op te zetten. Hij onderhield contacten met sleutelfiguren uit de Surinaamse arbeidersbeweging. Hij schreef een politiek programma van negen punten, waarvan het eerste punt was: nationale bevrijding en volledige onafhankelijkheid van Suriname. In Nederland werd hij al nauwlettend gevolgd door de inlichtingendienst. In Suriname werd dat nog erger. Hij had al een grote naamsbekendheid in Suriname en werd door alle bevolkingsgroepen gezien als de nationale bevrijder, ook door Aziaten. De Kom zetten een adviesbureau op als eerste vorm van organisatie. Inheemsen, Marrons, Afro-Surinamers, Hindostanen en Javanen meldden zich bij hem. De Hindostanen beschouwden hem als een Surinaamse Gandhi. De Javanen zagen hem als de reïncarnatie van Goesti Amat oder Ahmed, een legendarische vorst uit de negentiende eeuw die uit Java was verbannen en nu naar Suriname was gekomen om zijn volk te redden. Op 31 januari werd De Kom gearresteerd. Zijn aanhangers kwamen in opstand. Duizenden mensen, ook uit de districten, trokken naar het gouvernement om hem vrij te krijgen. De gewapende macht greep hard in met als resultaat twee doden (een Hindostaan en een Afro-surinamer uit Guyana) en 22 gewonden (acht Afro-Surinamers, acht Javanen en zes Hindostanen). De Kom werd naar Nederland gedeporteerd. Voor de Tweede Wereldoorlog trokken Afro-Surinamers en Aziaten samen op tegen de koloniale macht. Na de Tweede Wereldoorlog zou dat drastisch veranderen. Op 17 augustus 1945 roept Soekarno de onafhankelijkheid van Indonesië uit. Nederland reageert met het sturen van een leger dat 150.000 Indonesiërs vermoordde in een koloniaal oorlog die uitmondt in de formele terugtrekking van Nederland uit Indonesië op 17 december 1948.

De onafhankelijkheidsstrijd van Indonesië had invloed op Suriname. Suriname werd voorbereid op zelfbestuur. In 1947 werd het Welvaartsfonds opgericht met 40 miljoen Nederlandse gulden als een vorm van ontwikkelingshulp. In 1948 werd het algemeen kiesrecht ingevoerd. In 1949 werden de eerste verkiezingen gehouden. Politici organiseerden hun achterban op etnische grondslag. Daarmee kregen ze een deel van de lokale regeermacht en dus konden ze mee eten uit de ontwikkelingspot. De concurrentie tussen politie partijen werd vertaald in verdeeldheid onder de etnische groepen. Suriname kreeg tot en met de onafhankelijkheid Nf. 4,2 miljard ontwikkelingsgelden in de vorm van leningen en schenkingen. Die werden gebruikt om Suriname over te schakelen van een landbouw-economie naar een op bauxiet gebaseerd mijnbouwindustrie. Grote buitenlandse bedrijven profiteerden hiervan. Voor iedere gulden die als schenking in de economie werd gepompt, gingen drie gulden naar het buitenland in de vorm van winstovermakingen. Een nieuwe lokale Surinaamse elite kwam op die de buitenlandse bedrijven ondersteunden en faciliteerden.

De economie van Suriname ontwikkelde zich niet ten gunste van de lokale bevolking, maar ten gunste van de buitenlandse bedrijven. Dat leidde tot verarming en economische malaise. De uitweg was migratie naar Nederland. Tussen 1964 en 1971 vertrokken 62.000 Surinamers naar Nederland, een maandgemiddelde van 7.750. Tussen 1973 en 1975 vertrokken 100.000 Surinamers naar Nederland, een maandgemiddeld van 33.333. De naoorlogse ontwikkeling van Suriname had twee gevolgen. De anti-koloniale solidariteit tussen etnische groepen die voor de oorlog aanwezig was, werd na de oorlog verbroken. De relatie tussen de etnische groepen werd nu gekenmerkt door concurrentie en etnische onverdraagzaamheid. Het tweede gevolg was dat er in Nederland zich een Surinaamse gemeenschap van een behoorlijke omvang zich heeft ontwikkeld. En dat zou allemaal invloed hebben op de vraag hoe om te gaan met de erfenis van koloniale geschiedenis.

Geschiedschrijving en de kolonisatie van de geest

In ieder land en in iedere gemeenschap is geschiedschrijving deel van het proces van identiteitsvorming. Wat maakt dat je bent wie je bent? Dat hangt samen met de vraag "Waar kom je vandaan en waar ga je naartoe?". In Nederland werd de geschiedschrijving van het Nederlands kolonialisme lange tijd gedomineerd door het idee dat er iets groots

werd verricht in de koloniën. De term "Gouden Eeuw" en de uitspraak van ex-premier Peter Balkenende uit 2006 over de herintroductie van de VOC-mentaliteit in de Tweede Kamer illustreren dat. Balkenende: *"Ik begrijp niet waarom u hier zo negatief en vervelend over doet. (...) Laten we blij zijn met elkaar! Laten wij optimistisch zijn! Laten we zeggen: Nederland kan het weer! Die VOC-mentaliteit, over grenzen heen kijken, dynamiek! Toch?"*¹⁰

De Verenigde Oostindische Compagnie (VOC) was een koloniale roversbende die misdaden tegen de menselijkheid heeft gepleegd: slavernij, genocide en massale moordpartijen, uitbuiting en onderdrukking. Maar dat idee was niet geworteld in het bewustzijn van veel Nederlanders. Die beschouwen de VOC als een respectabele onderneming waar je trots op moet zijn. Dat beeld is gevormd door historici wier taak is het koloniseren van de geest, maar zich presenteren als respectabele wetenschappers. In de geschiedschrijving van Suriname is die taak weggelegd voor historici uit de Surinaamse en Nederlandse gemeenschap. De basis werd in 1949 gelegd door Prof. R.A.J. van Lier met zijn dissertatie getiteld *Samenleving in een grensgebied*. Daarin verkondigt hij veel racistische onzin, waar je vandaag de dag diep voor zou schamen. Ik geef enkele citaten als voorbeeld.

Hoe is slavernij ontstaan? Van Lier: *"Doordat een groep mensen gezamenlijk bepaalde doeleinden hebben nagestreefd en daarbij in hun opvattingen een mentaliteit demonstreerden, die met de gegeven situaties samenhangen."*¹¹ Niks over kidnapping en een misdaad tegen de menselijkheid. Waar zijn de documenten waaruit blijkt hebben slavenhouders en totslaafgemaakten samen besloten om slavernij in te stellen? Het is complete onzin, maar staat wel in zijn dissertatie dat de basis is geworden van de Surinaamse geschiedschrijving.

Van Lier is ronduit racistisch. Hij schrijft: *"De lagere creoolse massa en de Javanen ontbreekt het aan ontwikkeld rationeel-economisch inzicht. Bij de Hindostaanse groep zijn er economische inzichten aanwezig en vooral spaarzin, die dichter bij de westerse economische opvattingen staan."*¹²

Hij beschouwt de Westerse beschaving als een superieure beschaving. Afro-Surinamers en Javanen zijn dom: het ontbreekt hen aan rationeel (ratio = verstand) economisch inzicht. Hindostanen hebben daar iets van, maar de Westerse beschaving is de beste. Dat blijkt nog eens heel duidelijk uit het volgende citaat: *"Op de plantages werden dus twee economische werelden bij elkaar gebracht en geconfronteerd: de wereld van het kapitalistische West-Europa met zijn winststreven, vertegenwoordigd door de produktieleiding, de planter en zijn personeel, en de wereld van de stam-economie, gericht op onmiddellijke behoeftenbevrediging vertegenwoordigd door de zwarte en de gekleurde arbeiders. De verschillende gerichtheid van beide groepen deed ook een verschillend arbeidstempo ontstaan. De situatie waarin de leden uit de meer statische culturen in aanraking kwamen met de dynamische economie van het Westen, verhinderde bovendien dat er zich bij hen een prikkel tot verhoogde produktie ontwikkelde. Zij waren arbeiders die geen initiatief konden ontwikkelen en zij ontvingen ook geen beloning. Waar twee zo verschillende werelden elkaar ontmoetten zo verschillend in streven, en waar de produktieleider genoodzaakt was zowel het arbeidstempo als de continuïteit van de arbeid te beheersen, ontstond vanzelf een dwangstelsel."*¹³

Het is ongelooflijk hoeveel onzin in een klein aantal regels kan worden gezet. Slavernij en andere vormen van onvrije arbeid zijn geen misdaden, maar het gevolg van de ontmoeting van een beschaafde witte gemeenschap met een rationeel winststreven en een onbeschaafde gemeenschap van zwarte en gekleurde mensen die onmiddellijke behoeftenbevrediging voorop stellen. Hoe racistisch kun je zijn?

Het werk van Van Lier heeft het werk van Anton de Kom weggedrukt. Over De Kom en anti-koloniale activisten schrijft Van Lier: *"De Kom trachtte een beschouwing van de Surinaamse geschiedenis te geven, waarbij het accent op de slaven en het lot van de lagere bevolking werd gelegd. Het resultaat was een werk, dat voornamelijk waarde heeft als document om de geestesgesteldheid van de Surinamer uit de lagere middenklasse te leren kennen. In zijn woorden is de herinnering aan het leed dat de voorouders als slaven ondergingen, die nog onder het volk voortleeft, merkbaar. Maar*

deze herinnering werd een deel van een pathetische gegriefdheid en rancune die hoe verklaarbaar ook uit de situatie waarin de lagere bevolking verkeerde, het juiste inzicht in het verleden belemmeren."¹⁴

De Kom documenteert een misdaad tegen de menselijkheid in zijn boek *Wij Slaven van Suriname*. Van Lier ziet dat als "een pathetische gegriefdheid en rancune" die "het juiste inzicht in het verleden belemmeren".

Decennialang heeft het werk van Van Lier de Surinaamse geschiedschrijving gedomineerd. Zijn volgelingen hebben hem de hemel ingeprezen.¹⁵

Maurits Hassankhan schrijft: "Ik zie Van Liers werk als een belangrijke bijdrage voor de ontwikkeling van de geschiedschrijving van ons land."

Hans Ramsোধ noemt Van Liers boek "de meest gezaghebbende inleiding in de Surinaamse geschiedenis... Deze studie kenmerkt zich door een kritische distantie van een wetenschapper."

Ruben Gowricharn die de eerste Van Lier lezing uitsprak legt zijn bewondering voor hem uit: "Dat ik destijds naar Leiden ben vertrokken [S.H. om te studeren], komt onder andere door Van Lier. Het was in Suriname bekend dat "de grote van Lier" aan Leiden was verbonden dus daar wilde ik heen. Het is een hele eer nu op "zijn" lezing te mogen spreken."

Peter Meel noemt zijn Van Lier's boek "van cruciaal belang" en Gert Oostindie gebruikt de term "magistraal".

Anil Ramdas is lyrisch: "Van Lier heeft op doordnuchtere manier de geschiedenis van de slavernij onthuld. Hij ging naar Suriname terug om het planbureau te leiden en werkte aan het eerste ontwikkelingsplan van het land. Wat hebben de linkse onderzoekers en de nationalistische volgelingen van Bruma uiteindelijk gedaan? Hebben ze ooit de handen uit de mouwen gestoken, hebben ze ooit aan een ontwikkelingsplan gedacht, hebben ze überhaupt iets zinnigs bedacht, behalve die onafhankelijkheid, die parodie op de nationale bevrijding. Maar Rudolf van Lier was een uitzonderlijke wetenschapper. Een uitzonderlijke socioloog."

Hans Breeveld zegt: "De verdiensten van Anton de Kom voor Suriname worden door sommigen overschat. Ik kan mij ... beter terugvinden in de analyse over de ontwikkeling van Suriname van Van Lier dan in die van De Kom. *Wij slaven van Suriname* is een goed boek, maar Van Lier was voor mij een eye-opener."

Academici in Suriname en Nederland hebben een klimaat geschapen waarin titels als Professor en Dokter garant moeten staan voor wetenschappelijke juistheid. De positie op de universiteit bepaalt de juistheid van je stelling, niet de kracht van feiten en argumenten. De oude generatie Surinamers kan hiervan onder de indruk zijn, maar een nieuwe generatie kijkt naar de feiten en argumenten, niet naar de titels.

Geschiedschrijving en dekolonisatie van de geest

Bij nazaten van de slachtoffers van kolonialisme was al altijd een stroming geweest die slavernij en dwangcontractarbeid als misdadig en een schending van mensenrechten hebben gezien. Hun verhaal werd verteld in orale literatuur (verhalen, spreekwoorden, toneelstukken) en in kunst (liederen, dans). Het boek van Anton de Kom *Wij Slaven van Suriname* stelde die visie op schrift.

Onder Hindostanen was zelfs bij een politiek leider als Jaggernath Lachmon dat inzicht aanwezig. Hij steunde de wetgeving die 1 juli tot een nationale vrije dag verklaarde. Hij legt wel uit dat de dag waarop Afro-Surinamers hun vrijheid kregen het begin was van de periode waarin dwangcontractarbeid werd ingevoerd.

Lachmon: "Op 1 juli 1863 is de slavernij in Suriname afgeschaft, maar dat is juist de aanleiding geweest dat mijn ouders aan de verkapte slavernij onderworpen zijn geworden en naar Suriname zijn gekomen onder poenale sanctie. Als ze niet wilden werken, werden ze opgepakt, ze werden gestraft, het verschilde niet veel van slavernij.... Ik zeg nogmaals dat deze dag heeft gemaakt dat mijn vader en moeder als contractarbeiders naar hier gekomen zijn. Ik heb er geen spijt van [S.H. van de steun

voor 1 juli als een nationale vrije dag] *maar als het gaat om menselijke vrijheid dan zijn ze sedert die dag juist in ketenen geslagen.*"¹⁶

Volgens Lachmon werden de ketenen verbroken voor de Afro-Surinamers om vervolgens te worden overgedragen aan de Hindostanen.

In Suriname is de anti-koloniale geschiedschrijving in de jaren vijftig van de twintigste eeuw gepropageerd door nationalisten van Wie Egie Sani (Onze Eigen Zaak) en de Partij Nationalistische Republiek. In de jaren zeventig hebben socialistische Surinamers van de Vereniging Ons Suriname en de Volkspartij het boek van Anton de Kom overgetypt en via stencils verspreid. In de jaren negentig heeft de Afro-Surinaamse gemeenschap in Nederland zich sterk gemaakt voor de herdenking van het slavernijverleden in het Nederlandse publieke domein. Het resultaat was de vorming van het Nationaal instituut Nederlands Slavernijverleden en erfenis (NiNsee) in 2002, dat van toen af de gesprekspartner van de overheid werd.

In het tweede decennium van de 21ste eeuw kreeg de anti-koloniale visie op slavernij en kolonialisme een nieuwe sterke impuls vanuit de anti-racisme beweging, met name de anti Zwarte Piet beweging en Black Lives Matters. Er zijn grote verschillen tussen de oude en nieuwe beweging rond slavernijgeschiedenis.

De oude beweging wordt vooral door oudere Afro-Surinamers geleid. De nieuwe beweging is een beweging van jongeren.

De oude beweging is vooral Afro-centrisch. De nieuwe beweging bestaat uit activisten van allerlei etnisch groepen.

De oude beweging is gericht op overleg met de staat. De nieuwe beweging kiest voor actie op straat.

De oude beweging is alleen gefocust op slavernij. De nieuwe beweging maakt verbindingen met kolonialisme in het algemeen en zelfs met Palestina.

Delen van de oude beweging zijn vastgeroest in de etnische competitie die in Suriname is ontstaan na de Tweede Wereldoorlog. De nieuwe beweging staat open voor versterking van de solidariteit tussen etnisch groepen. Dat is ook de basis voor de samenwerking tussen jongeren die zich bezighouden met Aziatische dwangarbeid en jongeren die zich bezighouden met slavernij. Zij zien niet alleen slavernij, maar kolonialisme als geheel als een misdaad tegen de menselijkheid.

Het internationale beleidskader

Hoe moet het nu verder met de strijd voor de erkenning van Aziatische dwangarbeid als een misdaad tegen de menselijkheid? Het begint met de erkenning van kolonialisme als aan misdaad tegen de menselijkheid. De basis hiervoor is gelegd in 2001 op de World Conference against Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance in Durban South Africa georganiseerd door de Verenigde Naties. De slotverklaring van de conferentie geeft in twee paragrafen een visie op kolonialisme dat het fundament legt voor de erkenning van kolonialisme in al haar onderdelen als een misdaad tegen de menselijkheid.¹⁷

Paragraaf 14: *"Wij erkennen dat het kolonialisme heeft geleid tot racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid, en dat Afrikanen en mensen van Afrikaanse afkomst, en mensen van Aziatische afkomst en inheemse volkeren het slachtoffer waren van het kolonialisme en nog steeds het slachtoffer zijn van de gevolgen ervan."*

Paragraaf 99: *"Wij erkennen en betreuren ten zeerste het enorme menselijke lijden en het tragische lot van miljoenen mannen, vrouwen en kinderen, veroorzaakt door de slavernij, de slavenhandel, de transatlantische slavenhandel, apartheid, kolonialisme en genocide, en roepen de betrokken staten op om de nagedachtenis van deze mensen te eren, de slachtoffers van tragedies uit het verleden en bevestigen dat, waar en wanneer deze zich ook hebben voorgedaan, zij moeten worden veroordeeld en dat herhaling moet worden voorkomen."*

CARICOM (Caribbean Community) is een politieke en economische unie van vijftien lidstaten en vijf geassocieerde leden in het Caribisch gebied. Ze werd in 1973 opgericht.

In 2013 heeft CARICOM de Caricom Reparations Commission (CRC) opgezet met als doel herstelbetaling op de agenda van de voormalige koloniale machten te zetten en de morele, ethische en juridische argumenten hiervoor te verzamelen. In 2014 stelde CRC een 10-puntenplan op met eisen voor herstelbetalingen uit Europa voor slavernij. Tot deze eisen behoorden formele excuses van alle betrokken landen (in tegenstelling tot "betuigingen van spijt") en programma's om Afrikanen te helpen meer te weten te komen over hun geschiedenis en deze te delen en het voorbereiden van een rechtszaak voor het Internationaal Gerechtshof.

In februari 2014 kwamen de staatshoofden van CARICOM bij elkaar. Herstelbetalingen was één van de agendapunten. De staatshoofden kwamen overeen *"om de context voor herstelrecht te verbreden met inheemse genocide, slavernij, contractarbeid en kolonialisme, en erkennen de bijzondere omstandigheden van overzeese gebiedsdelen in de regio met betrekking tot herstelrecht."*¹⁸

Slavernij en Aziatische dwangcontractarbeid worden nu met elkaar verbonden in een beleidskader over hoe om te gaan met kolonialisme in het algemeen.

Onder Caribische historici komt de vraag over herstelbetalingen voor Aziatische dwangcontractarbeid (indentureship) steeds meer op de academische agenda te staan. Op 22 mei 2022 organiseerde de Indo-Caribbean Cultural Centre, The Center for Reparation Research (CRR) van de University of the West Indies (UWI) en het Ameena Gafoor Institute (AGI) een webinar met de titel *"Moeten Hindostanen in de diaspora herstelbetalingen eisen voor contractarbeid?"*¹⁹ Daarin hielden veel academici een pleidooi voor herstelbetalingen voor "indentureship". Nederland loopt nog achter. Hier zijn veel academici nog volop in een koloniale mindset, dus durven zij hier niet eens over na te denken.

Het Nederlandse beleidskader

Het Nederlands beleidskader m.b.t. kolonialisme was gebaseerd op het idee van Nederland in de koloniën iets groots tot stand heeft gebracht met de Verenigde Oostindische Compagnie en de West Indische Compagnie. Dat komt tot uitdrukking in de hierboven geciteerde uitspraak van ex-premier Balkenende. Bij de afschaffing van slavernij in 1863 was het beleidskader dat de misdadigers, de slavendrijvers, gecompenseerd moesten worden en dat de toetslaafgemaakten bij hun legale vrijmaking zelf voor de kosten van hun vrijmaking moesten opdraaien. Maar omdat dat geen werkbare oplossing was - het zou erg lang duren voordat de misdadigers het geld zouden ontvangen - heeft de regering toen gekozen om de rekening te laten betalen door Indonesië.

Toen het Indonesische volk haar vrijheid opeiste in een gewapende opstand, stuurde Nederland haar koloniaal leger die 150.000 Indonesiërs vermoordde. Onder druk van de VS trok Nederland zich terug uit Indonesië, maar eiste herstelbetalingen van Indonesië voor de kosten van de koloniale oorlog. Onder druk van de VS gaf Indonesië toe. Lambert Giebels heeft een studie gemaakt van de herstelbetalingen van Indonesië aan Nederland en de onderhandelingen tijdens de Ronde Tafel Conferentie (RTC). Hij schrijft: *"Een onderwerp waarover op de RTC langdurig werd onderhandeld, was de schuldenkwesitie. Nederland liet Indonesië een hoge prijs betalen voor zijn soevereiniteit. Kreeg Suriname dertig jaar later een bruidsschat mee van twee miljard gulden, Indonesië werd opgezadeld met de totale schuldenlast van het voormalige Nederlands-Indië. Deze schuld werd door Nederland berekend op 6,5 miljard gulden. Het betekende dat Indonesië zelfs moest opdraaien voor de kosten van de politionele acties. Dit werd Cochran te gortig. Tot woede van Drees wist de Amerikaan de Nederlandse financiële onderhandelaars ertoe te bewegen twee miljard gulden te laten vallen – zijnde de ruw geschatte kosten van de politionele acties. Er bleef een schuld over van 4,5 miljard, in guldens van toen..."*

In de collectieve herinnering van ons, Nederlanders, is bewaard gebleven dat het Indonesië van Soekarno weigerde zijn schulden te betalen. In deze herinnering is iets verdrongen. Toen Indonesië in 1956 zijn schulden aan Nederland opzegde was het

restant van de schuld nog 650 miljoen gulden. Dit betekent dat Indonesië tussen 1950 en 1956 bijna vier miljard gulden heeft afgelost. Het belang van dit bedrag kan worden afgemeten aan de Marshallhulp. Nederland heeft over de periode 1948-1953 1.127 miljard dollar Marshallhulp gekregen – als lening wel te verstaan. Bij de toenmalige koers van de dollar van 3,80 gulden is deze hulp niet veel meer geweest dan wat Indonesië tussen 1950 en 1956 heeft betaald. Menigeen meent dat Nederland zijn naoorlogse wederopbouw louter aan de Marshallhulp te danken heeft, de Indonesische bijdrage pleegt men over het hoofd te zien."²⁰

In Nederland is er nooit een sociale beweging ontstaan om te eisen dat Nederland de herstelbetalingen aan Indonesië moet teruggeven. Nederland heeft fl. 3,85 miljard herstelbetalingen ontvangen van Indonesië (4.500-650). In Euro's van is dat € 16,7 miljard. Nederland moet dit uit morele en ethische principes terugbetalen aan Indonesië. De dekoloniale beweging moet dit hoog op haar agenda zetten.

Indonesië zit er niet om te springen. Het land heeft een bevolking van 275 miljoen, een economie van US\$ 4,0 triljoen (de Nederlandse economie is US\$ 1,3 triljoen) en een per capita inkomen van US\$ 15.000 (Nederland US\$ 75.000).²¹ Ze is al lang af van Nederland en zal hier geen tijd in steken. Maar in Nederland is het onze morele plicht om dit aan te kaarten als we praten over hoe om te gaan met het Nederlandse koloniale verleden.

De anti Zwarte Piet beweging en Black Lives Matters heeft het politieke establishment in Nederland wakker geschud. Op 19 december 2022 heeft premier Rutte namens de Nederlandse regering excuses aangeboden. En op 1 juli deed koning Willem Alexander dat. Rutte maakte geen verwijzing naar Aziatische dwangcontractarbeid. De koning deed dat wel. In zijn speech zei hij over slavernij: *"Voor het overduidelijke gebrek aan handelen tegen deze misdaad tegen de menselijkheid, vraag ik vandaag, op deze dag dat we samen het Nederlands slavernijverleden herdenken, vergiffenis."* Maar hij voegt er aan toe (nadruk van mij): *"Ik hoop dat de nakomelingen van tot slaaf **gemaakten en van hen die gedwongen arbeid verrichtten in andere delen van de wereld** zich vandaag opgenomen voelen in dit samenzijn. Dat zij zich evenzeer gehoord voelen. Mensen uit het Caribische deel van het Koninkrijk. En de vele Nederlanders die een binding hebben met Indonesië en die de pijn van grof onrecht in het verleden met zich meemaken."*²²

Het is een eerste stap naar de erkenning van het leed van Aziatisch dwangarbeid door de overheid. De volgende stap is de reactie op de brief van Bhagwanbali c.s. 20 maart 2024. S.J. Nawij, de directeur van de rijksvoorlichtingsdienst, antwoordde op 1 mei 2024 namens de minister president: *"Allereerst betreur ik ten zeerste uw gevoelens te vernemen dat de regering de periode van de contractarbeid in Suriname zou negeren. Dat is allerm minst het geval. De regering is zich er terdege van bewust dat na de afschaffing van de slavernij de Hindoestaanse geschiedenis is begonnen. Dat mag ten eerste blijken uit de expliciete verwijzing in de toespraak van Z.M. de Koning van 1 juli vorig jaar tijdens de Nationale Herdenking Slavernijverleden naar degenen van wie de voorouders als contractarbeiders naar de kolonie Suriname kwamen.*

En eerder dat jaar stond minister Dijkgraaf van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap - zowel tijdens de herdenking van 150 jaar Hindoestaanse migratie bij het Nationaal Hindoestaans Immigratiemonument in Den Haag als tijdens de NiNsee-symposium over het Nederlandse slavernijverleden - stil bij de zware tijd in een vreemd land voor de geronselde arbeiders uit India. Gelokt door de belofte van een beter leven waren hun omstandigheden in feit, maar weinig beter dan die van de tot slaaf gemaakten voor de afschaffing van de slavernij.

Het vertrekpunt van het Herdenkingsjaar Slavernijverleden is het Trans-Atlantische slavernijverleden. Dat neemt niet weg dat er nadrukkelijk ruimte is voor onderbelichte delen die verbonden zijn met het Nederlandse slavernijverleden, zoals de periode van de contractarbeid in Suriname.

De Regeling Herdenkingsjaar Slavernijverleden voorziet eveneens in het vergroten van de kennis van en het bewustzijn over de contractarbeid in Suriname en de doorwerking daarvan naar het heden. De contractarbeiders zijn verbonden met deze geschiedenis."²³

Er is een financieel component in het Nederlandse beleidskader. In zijn speech kondigde premier Rutte een fonds van € 200 miljoen aan de omgang met het trans-Atlantisch slavernijverleden. € 100 miljoen uit dit fonds is voor de acties van het kabinet, bijvoorbeeld voor het onderzoek, het wijzigen van achternaam, behouden van erfgoed en om discriminatie en racisme nog sterker te kunnen bestrijden.

De andere € 100 miljoen is voor het ondersteunen van initiatieven uit de samenleving, zodat mensen zelf en met elkaar kunnen bijdragen aan meer kennis, erkenning, en de verwerking van het slavernijverleden.

Het is niet duidelijk waar het bedrag van € 200 miljoen op is gebaseerd. Waarom niet meer of minder? Bij de afschaffing van de slavernij kregen de slavendrijvers Nf 11,9 miljoen uitbetaald (€ 140 miljoen in Euro's van vandaag). De ex-totslaafgemaakten kregen niets voor 350 jaar gratis werken en het ondergaan van vernederingen en onderdrukking.

De Indische gemeenschap in Nederland heeft er bij de regering op aangedragen dat Indische Nederlanders gecompenseerd werd voor het leed dat ze in Indonesië hebben geleden tijdens de vier jaar durende Japanse bezetting (1941-1945) en de *"vijandige bejegening door Indonesiërs die naar onafhankelijkheid streefden."*²⁴

Deze mensen waren in dienst van de kolonisator om Indonesië te onderdrukken en uit te buiten en kregen compensatie voor de *"vijandige bejegening"* door de vrijheidsstrijders van Indonesië en het leed dat ze vier jaar lang geleden hebben in de Japanse kampen.

De regering gaf hen € 385 miljoen in 2000 en nog eens € 20,4 miljoen in 2020. Het geld ging naar een stichting die hiervoor werd opgericht: Stichting Het Gebaar. € 159 miljoen is bedoeld voor individuele uitkeringen en de rest voor collectieve projecten.

Vergelijk dit bedrag van in totaal € 405,5 miljoen met de € 200 miljoen voor 350 jaar slavernij dan beseft je hoe karig het bedrag is dat de regering ter beschikking heeft gesteld voor nazaten van de slachtoffers van slavernij. Een niet onbelangrijk deel van dit geld gaat ook nog eens naar witte instellingen en witte onderzoekers.

In het buitenland gaan herstelbetalingen niet om miljoenen, maar miljarden.²⁵

Het koningshuis

Nederland was een republiek totdat in 1806 Lodewijk Napoleon door Napoleon Bonaparte werd aangesteld als koning van Holland. Nederland was toen bezet door de Fransen. In 1813 werd Napoleon verslagen in de slag bij Leipzig door de coalitielegers van Rusland, Pruisen, Oostenrijk en Zweden. Nederland werd onafhankelijk van Frankrijk. Willem Frederik Prins van Oranje-Nassau (1772-1843) riep zich in 1815 uit tot koning van Nederland (waaronder ook België viel). Hij stond verder bekend als koning Willem I. Door de installatie van het koningshuis werd het Nederlandse volk de mogelijkheid ontnomen om op democratische wijze haar staatshoofd te kiezen. In de Nederlandse geschiedschrijving wordt Willem I zo beschreven: *"Hij bepaalt het beleid, neemt besluiten en is verantwoordelijk voor de financiën, en hij benoemt en ontslaat de ministers. Die ministers zijn alleen aan hem verantwoording schuldig en zijn in feite 'ambtenaren'."*²⁶

Willem I was niet alleen betrokken bij de misdaad van slavernij. Hij was ook een ordinaire drugsbaron. Hij was de grondlegger en grootaandeelhouder van de Nederlandse Handels Maatschappij (NHM), de belangrijkste voorloper van de ABN-AMRO. Historiek.net beschrijft zijn drugsactiviteiten als volgt: *"In 1827 verleende Willem I de NHM het alleenrecht op de invoer van opium, waardoor de winsten flink toenamen."*

Als een zwarte man dit doet, dan noemen ze hem een dictator en drugsbaron. Maar het om de witte Willem I gaat, dan heet hij een *"verlicht absolutistisch vorst"*, die goede daden voor het land. De website van het parlement beschrijft hem als volgt: *"De koning heeft het beste voor met het land, zo bevordert hij handel en industrie en zorgt hij voor aanleg van kanalen."*²⁷

Karwan Fatah Black noemt hem geen misdadiger of drugsdealer, maar een *"ondernemende vorst"* en *"een gedreven ondernemer die het belang zag van een modernisering van de economie"*.²⁸

Willem I richtte in 1814 De Nederlandse Bank op, die een belangrijke rol zou spelen in de financiering van een misdaad tegen de menselijkheid. Op zijn initiatief werd in 1824 de Nederlandse Handels Maatschappij (NHM) opgericht, de belangrijkste voorloper van de latere ABN-AMRO die handelde in drugs en in mensen (slavernij). De NHM was de grote uitbouter van Indonesië. In Suriname kocht ze in 1880 plantage Mariënborg, de belangrijkste plantage in de geschiedenis van de Aziatische dwangcontractarbeid. De fabriek had een capaciteit om 300.000 kilo suikerriet per dag te kunnen produceren en was de op een na grootste suikermolen ter wereld.

Zijn kleinzoon koning Willem III, die door historici hierboven beschreven is "Koning Gorilla", schafte slavernij af en voerde Aziatische dwangcontractarbeid in.

Het huidige koningshuis is de voortzetting van de vorige koningshuizen. Het heeft de rijkdom geërfd van die koningshuizen. Het koningshuis is niet erg populair. Ondanks alle zorgvuldig geregisseerde propaganda heeft maar 58% van de Nederlanders vertrouwen in het koningshuis, dat 100 miljoen per jaar kost.²⁹

Gegeven haar geschiedenis van deelname aan een misdaad tegen de menselijkheid, zou het koningshuis uit overwegingen van beschaving, ethiek en moraal zelf op het idee moeten komen om excuses aan te bieden aan de nazaten van de slachtoffers van Nederlands kolonialisme. Ze zou niet gevraagd moeten worden om dit te doen. Maar nu ze het niet zelf doet, dan is het alleen maar juist op basis van overwegingen van beschaving, ethiek en moraal om het koningshuis te vragen om dat te doen.

In de Surinaamse gemeenschap zijn er twee stromingen m.b.t. de vraag hoe om te gaan met het koningshuis en kolonialisme. De eerste groep bestaat uit de bloemenbrengers. Zij willen bloemen brengen naar het koningshuis om haar te bedanken omdat ze hun voorouders uit Afrika en Azië naar Suriname hebben gebracht, zodat ze vandaag niet in ellende hoeven te leven in Afrika en Azië. In de Afro gemeenschap is deze groep erg klein. Jarenlang educatie en bewustwording heeft ervoor gezorgd dat er maar weinig mensen zijn in de Afro gemeenschap die bloemen wil brengen naar de koning om hem te bedanken voor slavernij.

In de Aziatische, en met name de Hindostaanse gemeenschap, ligt dat ietsje anders. Daar zijn er nog mensen die verkondigen dat ze blij zijn dat het kolonialisme hun voorouders weggehaald hebben uit India, omdat ze nu anders in armoede in India zouden leven. Deze mensen zijn gekoloniseerd in hun geest en hebben geen flauw idee over de ontwikkeling die India nu doormaakt. India heeft 3,3 miljoen miljonairs (mensen met ruim \$ 1 miljoen), 1.044 centi-miljonairs (mensen met meer dan \$ 100 miljoen) en 120 miljardairs (mensen met meer dan \$ 1 miljard).³⁰ Welke van deze mensen hadden familie van onze voorouders kunnen zijn geweest? Op 5 juni willen de bloemenbrengers alleen maar feesten en hulde brengen aan het koningshuis.

De tweede groep bestaat uit de excusesvragers. Zij beschouwen het systeem van Aziatische contractarbeid als onderdeel van kolonialisme en een voortzetting van het systeem van dwangarbeid in een andere vorm dan slavernij. Zij willen op 5 juni de slachtoffers van dit systeem herdenken op 5 juni en de geest van verzet en doorzettingsvermogen van hun voorouders vieren. Zij willen dat het koningshuis haar excuses aanbiedt. Sommige gaan verder en willen herstelbetalingen.

Dankzij de educatie van mensen als Bhagwanbali is de groep excusesvragers aan het groeien.

Hoe verder?

Ik behoor niet tot de groep van de bloemenbrengers en kan dus geen beleid voor hen ontwikkelen. Ik heb te doen met hen. De regering is al flink op weg om Aziatische contractarbeid als een misdaad te zien. Zij hebben veel werk om dat tij te keren. Ik heb twee concrete voorstellen voor de excusesvragers. Ik wil niet een waslijst van voorstellen, maar twee simpele voorstellen die de basis leggen voor een uit te bouwen beleid.

Het eerste voorstel is om een kenniscentrum op te richten over Aziatische dwangcontractarbeid. Dat centrum zou een initiatief moeten zijn vanuit deze

gemeenschappen en niet vanuit de regering. Het centrum heeft als belangrijkste taak educatie en onderzoek. De educatie moet zich richten op de brede Nederlandse samenleving en niet alleen op de Aziatische gemeenschap. Er kan een uitgebreid aanbod aan educatieve programma's ontwikkeld worden. Het onderzoek moet zich richten op het in kaart brengen van Aziatische contractarbeid als een misdaad tegen de menselijk in Suriname en internationaal.

Het tweede voorstel is om de focus te leggen om de eisen van excuses. De campagne hiervoor zal gepaard gaan met educatie over Aziatische contractarbeid als onderdeel van kolonialisme.

Het initiatief voor dit centrum kan genomen worden door bestaande organisaties of door mensen die gepassioneerd zijn over dit onderwerp. De financiering van het kenniscentrum kan lokaal provinciaal of nationaal gedaan worden.

Als het centrum eenmaal werkt en de educatie haar effect heeft, zal het niet lang duren voordat de koning en regering hun excuses aanbieden voor Aziatische dwangcontractarbeid.

Sandew Hira

Den Haag, 17 mei 2024

www.sandewhira.com

www.iisr.nl.

Email: info@sandewhira.com

¹ <https://www.starnieuws.com/index.php/welcome/index/nieuwsitem/80559>.

² <https://m.starnieuws.com/index.php/welcome/index/nieuwsitem/80694>.

³ <https://werkgroepcaraibischeletteren.nl/de-excuseskoorts-van-enkele-nazaten-van-hindostaanse-contractarbeiders/>.

⁴ Stannard, D. (1992): *America Holocaust. The Conquest of the New World*. Oxford Univ. Press. Oxford, p. x.

⁵ Willemsen, G. (2006): *Dagen van Gejuich en Gejoebel. 1 juli 1863: afschaffing van de slavernij in Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen*. Amrit/Ninsee. Den Haag/Amsterdam 2006, p. 89.

⁶ Idem, p. 79-80.

⁷ Iongh, H. de (2013): *Koning Willem III en zijn bastaarden. Het beest der beesten*. Aspekt. Soeserberg. p. 6.

⁸ Het gaat om *Contracten voor Suriname* (1996), *De nieuwe avatar van slavernij* (2010), *Tetary de koppige* (2011) en *De totkoeliegemaakten* (2021).

⁹ <https://www.starnieuws.com/index.php/welcome/index/nieuwsitem/80559>.

¹⁰ <https://nl.wikipedia.org/wiki/VOC-mentaliteit>.

¹¹ Lier, R. van (1977): *Samenleving in een grensgebied. Een sociaal-historische studie van Suriname*. S. Emmering. Amsterdam, p. 2.

¹² Idem, p. 12.

¹³ Idem, p. 17.

¹⁴ Idem, p. 278-279.

¹⁵ De bronvermelding van de volgende citaten zijn te vinden in: Hira, S. (2012): *Twee stromingen in de Surinaamse geschiedschrijving*. IISR Research Papers, nr. 1. Oktober 2012.

¹⁶ Sedney, J. (2017): *De toekomst van ons verleden. Democratie, etniciteit en politieke machtsvorming in Suriname*. Vaco Publishers. Paramaribo, p. 48.

¹⁷ Declaration of World Conference against Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance, Durban South Africa September 9, 2001.

¹⁸ <https://hgc.caricom.org/communique-46th-regular-meeting-of-the-conference-of-heads-of-government-of-caricom/>.

¹⁹ <https://repaircampaign.org/reparations-today/the-indo-caribbean-cultural-centre-post-slavery-indentured-servitude-and-its-legacies/>.

²⁰ <https://iisr.nl/news/extreem-geweld-mag-niet-maar-normaal-geweld-is-ok>.

²¹ Bron: World Bank data

²² <https://www.koninklijkhuis.nl/documenten/toespraken/2023/07/01/toespraak-van-koning-willem-alexander-tijdens-de-nationale-herdenking-slavernijverleden-2023>.

²³ Bief van S.J. Nawij dd. 1 mei 2024.

²⁴ <https://www.sawahbelanda.nl/stichting-het-gebaar/>.

²⁵ Zie <https://iisr.nl/wp-content/uploads/2022/07/20220421-herstelbetalingen-def.pdf> voor een bespreking van herstelbetalingen in de wereld.

²⁶ <https://iisr.nl/news/fatah-black-en-brandon-eurocentrisme-en-herstelbetalingen/>.

²⁷ Idem.

²⁸ Idem.

²⁹ <https://www.rtl.nl/rtl-nieuws/artikel/5380664/populair-koning-peiling-rtl>.

³⁰ <https://www.hindustantimes.com/business/brics-nations-to-witness-85-surge-in-millionaires-count-by-2033-india-to-lead-charge-report-101707982258513.html>.